

KRONIKA

TRŽAŠKA ZBIRKA DEVIN

Zbirka Devin, v kateri Založništvo tržaškega tiska (pod uredniškim skrbstvom Marka Kravosa) z očitnimi kompetitivnimi nameni promovira nove avtorske stvaritve tržaško-zamejskih pesnikov in pisateljev, je za slovo od leta 1991 predstavila aktualno pesniško bero Miroslava Košute (Riba kanica), zbirko novelet v dozdajšnji literarni leksiki še neznane-ga Marka Sosiča (Rosa na steklu) ter svojsko, na slovenskem pesniškem zemljevidu samosvojo poezijo Aceta Mermolje (Elegije in basni).

Med rednimi zbirkami, ki jih na vsakokratnem časovnem prehodu iz starega v novo leto splavljajo dobri uredniški nameni posameznih slovenskih založb, je tržaška, kot je videti, zagotovo najbolj literarno homogena in programsko utemeljena, se pravi zavezana predvsem literaturi in njenim avtonomnim kriterijem. Sad tega jasno profiliranega namerja je spričo tega dvojen: slovenska literatura se je obogatila s tremi avtorskimi dejanji, katerih vsako si zasluži polno mero kritiške pozornosti, tržaški del slovenske besedne produkcije pa hkrati tudi kot celota opozarja nase in na svojo sporočilno ter izrazno vitalnost. Pri tem ni brez pomena generacijska pripadnost trojice avtorjev in s tem zastopanost ustvarjalnih rodov v zbirki, ki več kot določeno prezentira tržaško literarno sceno. Košuta namreč sodi v zdaj že častitljivi pesniški rod, Mermolja v generacijo zrelih srednjih let, Sosič pa je reprezentant mladosti, ki je še v debutantski fazi svojega kreativnega iskanja in razkrivanja. Vsi trije pa so Tržaçani, glasniki istega podnebja – in tudi ali prav v tem je

skrita pa hkrati razkrita temeljna barva zbirke.

Poleg vnanjih, iz skupne geografske in kulturne proveniencie izhajajočih stičnih točk, družijo to trojico avtorjev tudi neka sicer težje opredeljiva, a vendarle opazna psihofizična sorodnost, neke vrste življenjsko radoživa, zgovorno odprta pa hkrati nostalgično trpka kraška meditativnost, kakršne drugod na Slovenskem in nemara tudi drugod v srednjeevropski pesniško-izrazni sosesčini ni ali vsaj ne na pretek.

KOŠUTA

Izrazno najbolj verziran in obenem koncizen v tej trojici je videti Miroslav Košuta, čigar poezija bogati slovenski pesniški izraz že celih trideset let. Nedvoumni sta tako kvaliteta kot kontinuiteta njegovega pesniškega prispevka. Zbirka z naslovom Riba kanica (tržaško-slovenski, morda že nekoliko arhaičen izraz za morskega psa – pošast) je njegova deveta pesniška knjiga od Morja brez obale (izza leta 1963) sem.

Skoraj samoumevno je videti, da se z njo, s to deveto »različno«, navezuje na svoje dozdajšnje, že kajkrat preigrane motive, ki pa seveda niso izpeti in ostaja njihovo nadaljnje »piljenje« v duhu istoznačnih ali modificiranih metafor logična sestavina te sproščene in slejkoprej živahne pesniške izraznosti. Za natančnejšo argumentacijo sodbe o tem, ali Košuta s temi zadnjimi preigravanji lastnih »lestv« svoje prejšnje intonacijske dosežke še dograjuje ali ne, bi bil potreben natančnejši študiozni ogled teh skozi pesnikova desetletja rastočih liricnih šopkov, razpetih med radoživo duhovitost na eni in razboljeno samoodpovedovanje na

drugi strani, z zadostno zanesljivostjo pa lahko že tudi po vtisu ugotovimo, da se ne zadovoljuje s spuščanjem pod znano in priznано izrazno raven svojega upesnjevanja galebov in golobov in morske pene in alg in ribjih jat in školjk in valov in jalovega vetra nad pomoli ter poetičnega pomena vseh teh tipično njegovih metafor. A če je ta zdajšnji Košuta v svojih prvinskih izraznih potezah enak in enakoveren Košuti izza šestdesetih in sedemdesetih let, daje v svoji aktualni »izdaji« dovolj duška in poudarka specifičnim doživljajskim zamikom nekdanji mladosti odmikajočih se moških let.

Pijem ničnih dni hitenje, pripovedujejo zdaj njegovi verzi. To čakanje, vse bolj vsakdanje, je tudi vse, kar mi ostane, zdaj skozi svoje verze sporoča mož, ki se na nekdanjo mladost ozira z neprikrito nostalgijo, saj mu zdaj nobena hiša ni več dom; tu, zdaj je vse le dim in jalov veter, ki se zaganja v mesto, mi pa oblačimo se v kožo mrtvih in mislimo, da še živimo, pa smo le vekomaj zazrti v nedopovedljivo zimo; kaj če so mrtvi v naši hiši? In zatorej: vsak čas potrka konec na ta vrata in bo odkril, da že nikogar ni. Kdaj smo odšli?

Ta bolj in bolj pogosta in pesniško intenzivna elegično-nostalgčna samospraševanja pri Košuti ne le prodirajo izpod še zmerom radožive, po murnovsko hudomušne lupine njegovega doživljanja sveta (ta je očitno zaznamovala dobršen del njegovega opusa), ampak jo tudi že v precejšnji meri razdirajo ter razkrivajo globoko ranjeno človeško bistvo, ki za mlajšega Košuto seveda ni bilo ne tipično ne odločilno. Verzne podobe, zbrane v Ribi kanici, opozarjajo na te omembe in pozornosti vredni poetični prestop. Pri tem je doslej znanega Košute še največ v ciklusu Vzorednica porrednica, kjer smo povabljeni k sprehodom po tržaškem korzu in vzdolž »grenkih« ulic, ob zalivu in med brežinami, da si tam skozi optiko pesnikovih obešenjaških, samoironičnih in hkrati »neznosno lahkih« čustvenih in čutnih vzgibov ogledujemo židane neveste, deklice z modri-

kastimi cvetovi, sirene in vmes (v ciklusu z naslovom Razglednice raz) še kakšno komično »gospo iz drugih časov«.

Košutovi novejši okruški sveta so torej razviden in neločljiv sestavni del pesnikovega celotnega občutenja eksistence, pri tem pa pretehtan izraz njegove sedanjosti, iz mladih in zrelih v poznejša moška leta prehajajoče ustvarjalne faze, ki brez časovnih, stilnih, metaforično sporočilnih ali kakršnihkoli lomov nadaljuje in dopolnjuje že poprej izpovedano. A nikakor ne kot zbledeli odsev. Vsaj ponekod, v posameznih verzih prebliskih se Košuta v tej zbirki z vso poetično intenziteto povzpne do vrhov svojega pesniškega izraza.

MERMOLJA

Ace Mermolja goji v primerjavi s Košuto precej drugačno verzno obliko, toda njen zven je Košutovemu, vsaj navznoter, pod vnanjo besedno skorjo, vendarle soroden. Mermolja je namreč prav tako ves tržaško-kraški. Tudi v njegovih žilah se pretaka tamkajšnja kri, ki prvine slovenskih tal povezuje s prvimi romanskega kulturnega podnebnja, čemur se njegova pesniška imaginacija, izpričana v ciklusih Elegij in basni, s polno zavestjo prilagaja. Svoj navdih je peljal napajati k izviru »tisočletne rimske kulture«, k poeziji klasičnega rimsko-romanskega izročila, ki jo skuša kajpak preigrati v svojem lastnem pesniško izraznem sistemu, torej na način avtonomnega prepenjenja.

Mermolja uporablja svobodni verz in cepi nanj po eni strani svoj lastni doživljajski habitus, po drugi pa metaforiko in duha Katulovih erotično-refleksivnih elegičnih stihov. V svojih poetičnih vizijah se vživlja v mornarja na krovu prazne ladje, čigar misli in čustva so neprenehoma pri lepi Klodiji, ki pa ni njegova in mu ni pripravljena odpreti svojih vrat. Pota ga pripeljejo v Rim, ta brlog sveta, vsega polnega hrepenjenja po Klodiji. Ves je zapreden v omamne ljubezenske sanje, ujet v tišino besed, neprenehoma